

BIBLIOGRAFIA FOLCLORULUI ROMÂNESC DIN BASARABIA (PROIECT DE VALOARE APLICATIVĂ)

Dr. Tudor COLAC
Institutul de Filologie al AȘM

BIBLIOGRAPHY OF ROMANIAN FOLKLORE OF BESSARABIA (PROJECTS OF APPLICATIVE VALUE)

Summary. The founders of scientific bibliography in Romanian folklore Ion Mushlea, Adrian Fochi, Ion Oprishan, Iordan Datcu and others, have remarked its capacity to organically incorporate in similar international efforts, therewith the perspective to comprehend the scientific circumstances unanimously internationally recognized, representing a systematic scientific result, meeting world requirements. Updating ethnological bibliography is a necessity, due to the fact that it represents the first working instrument, being essential for stylization of traditional national cultural heritage and for its comprehension in the international scientific circuit. The lack of such a working instrument by today may be considered a critical gap for folkloric science. With this project, the folkloric science in Republic of Moldova enters into a new era of acquisition, analysis and folkloric adjustment in our country, having a unifying role of inclusive efforts held in this field.

This project is built-up from direct bibliographical references, articles, re-editions, reviews, bibliographical notes, chronicles, studies, questionnaires, selections, collections, anthologies, rural and areal monographs etc., all in ensemble playing a formative role and basis in the process of generation and development of modern Romanian culture.

Keywords: bibliography, folklore, folkloristics, ethnology, ethnography, typology, synthesis, anthology, thesaurus, patrimony, research, publications, collection, treasure.

Rezumat. Întemeietorii bibliografiei științifice în folclorul românesc Ion Mușlea, Adrian Fochi, Ion Oprishan, Iordan Datcu și alții au remarcat capacitatea acestora de a se integra organic în efortul similar internațional, dar totodată și perspectiva de a cuprinde și a asimila considerațiile științifice unanim recunoscute pe plan internațional, reprezentând un rezultat științific sistematic la nivelul exigențelor mondiale.

Actualizarea bibliografiei etnologice este o necesitate, deoarece aceasta reprezintă primul instrument de lucru, fiind esențială pentru tipologizarea patrimoniului cultural tradițional național, precum și pentru includerea lui în circuitul științific internațional. Lipsa până în prezent a unui asemenea instrument de lucru poate fi considerată o gravă lacună pentru știința folclorică de la noi. Cu proiectul de față știința folclorică din Republica Moldova intră într-o nouă epocă a culegerii, cercetării și sistematizării folclorice, el îndeplinind rolul de unificator al efortului general desfășurat în acest domeniu.

Proiectul este constituit din trimeri bibliografice directe, articole, republicări, recenzii, note bibliografice, cronici, studii, chestionare, culegeri, colecții, antologii, monografii sătești și zonale etc., toate în ansamblu jucând un rol formativ și de bază în procesul de geneză și dezvoltare a culturii române moderne.

Cuvinte-cheie: bibliografie, folclor, folclorică, etnologie, etnografie, tipologizare, sinteză, antologie, teaur, patrimoniu, cercetare, publicații, colecție, comoară.

În Republica Moldova au fost întreprinse acțiuni separate de elaborare a unor bibliografii ale folclorului din partea unor cercetători în domeniu: Nicolae Băieșu. *Folclor moldovenesc. Bibliografie (1924 – 1967)*, precum și anexe bibliografice la unele articole dedicate vieții și activității unor folcloriști (Andrei Hâncu, Grigore Botezatu, Victor Cirimpei, Tudor Colac), de asemenea publicarea unor liste bibliografice reflectând manifestările cu caracter etnofolcloric în cadrul unor festivaluri („La vatra horelor”, Festivalul de folclor „Efim Junghietu”, Festivalul folclorului păstoresc, Festivalul formațiilor de familie „Tezaur”) etc. Cu părere de rău însă, până în prezent valorificarea acestui subiect nu a fost posibilă din varii motive: proporți-

ile impresionante ale informației și necesitatea de a implica un număr mare de cercetători, dispersarea cercetărilor etnofolclorice în diferite instituții, imperativul unor cercetări îndelungate și susținute, lipsa unor coordonate metodologice stabilite în prealabil, existența unor materiale documentare sub formă manuscrisă în arhive, biblioteci, familii, colecții particulare și dezideratul conscrierii programate a acestora etc. Studiile de bibliografie publicate în România, de regulă, au evitat consemnarea bibliografiei folclorului basarabean din motive cunoscute, abordând fragmentar această tematică doar în ultimele decenii.

Interesul pentru cultura populară, în general, ca și pentru folclor, în special, se constituie în perioada

contemporană într-o direcție nouă de cercetare în spațiul românesc și în cel european, argumentându-se în mod îndreptățit elaborarea unor direcții teoretice proprii și metode adecvate. Editarea de către sectorul Folcloristică a corpusului de creație populară orală în 16 volume, a seriei de publicații zonale în 8 volume, a colecțiilor „Mărgăritare” în 7 volume, „Biblioteca școlarului” la Editura *Litera Internațional* la Chișinău și București etc. au deschis noi perspective spre realitatea culturală, constituind în același timp un imbold puternic pentru elaborarea principalului instrument de lucru – bibliografia într-un domeniu de cercetare specific. Numai după terminarea redactării acestui proiect și publicarea lui ne vom putea da seama cu exactitate despre rolul pe care folclorul l-a jucat în procesul de formare și dezvoltare a culturii moderne.

Dintre elementele de bază și inițiale în elaborarea temei vom reține organizarea ședințelor sectorului Folcloristică și a întrunirilor de lucru cu specialiștii în biblioteconomie privind consultările referitoare la actualizarea, modernizarea și conservarea bibliografiei folclorului basarabean.

Fazele principale de lucru includ elaborarea și revizuirea pe parcurs a planului de activitate, corectarea strategiei de management, revederea și definirea calendarului de respectat, distribuirea sarcinilor de lucru, completarea caietului de lucru cu sarcini intervenite pe parcurs, elaborarea modelului de structură a unității bibliografice, aprobarea metodologiei de lucru, redactarea surselor bibliografice prelucrate etc.

Pe parcursul perioadei de lucru au fost făcute rapoarte/dări de seamă intermediare la ședințele sectorului Folcloristică și în cadrul ședințelor Consiliului Științific al Institutului de Filologie al AȘM, semestriale și anuale.

Proiectul are drept obiecte de studiu:

- proiectarea și redactarea bibliografiei basarabene de folclor existentă;
- popularizarea studiilor și culegerilor de folclor basarabean pe plan internațional;
- publicarea unor corpusuri integrale de bibliografie a folclorului basarabean și includerea acestuia pe site-urile specializate online;
- optimizarea resurselor bibliografice ale folclorului basarabean în context general românesc și european;
- sistematizarea tipologică a variantelor din diferite categorii și specii ale folclorului poetic, muzical, coregrafic, al obiceiurilor populare din vetrele etnofolclorice basarabene, etc;

Scopul lucrării poate fi specificat reieșind din obiectivele și elementele originale principale pe care ni le-am propus:

1. actualizarea bibliografiei folclorului basarabean;

2. informarea asupra valorilor cu posibilități de includere în repertoriul bibliografic la nivel național și, ulterior, pe lista indicativă a elementelor de patrimoniu, selectate conform Convenției UNESCO;

3. coroborarea documentelor bibliografice din diferite surse și instituții din țară (Ministerul Culturii, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice, Uniunea Muzicienilor, Centrul Național de Creație Populară, bibliotecile publice etc.) și de peste hotare (București, Iași, Cluj – România; Ucraina, Federația Rusă) și altele.

În acest sens, lucrarea rămâne a fi una cu caracter deschis, ce va fi continuată și completată anual, în spiritul tradiției științifice din spațiul general românesc și european.

În studiu sunt utilizate metode de cercetare specifice acestui domeniu, afirmate și aprobate în știința etnologică românească și europeană:

- observarea și documentarea inițială;
- cercetarea științifică;
- sistematizarea;
- tipologizarea.

În total au fost fișate și prelucrate 11 248 de unități bibliografice, după cum urmează:

1. Băieșu Nicolae – 1 112;
2. Butnaru Tatiana – 1 060;
3. Botezatu Grigore – 414;
4. Buruiană Ion – 3 964;
5. Colac Tudor – 4 581;
6. Vasilache Raisa – 52;
7. Vîrlan Aliona – 65.

Bibliografia folclorului basarabean, ca un corpus integru de informații și documente etnologice, include sistematizarea și tipologizarea studiilor de folclor cu caracter general, a chestionarelor, a studiilor despre obiceiurile calendaristice de iarnă, primăvara, vară, toamnă, a obiceiurilor agrare, a obiceiurilor și a credințelor la naștere, nuntă și înmormântare, a credințelor și superstițiilor, a obiceiurilor sociale, a jocurilor de copii, șezătorilor, clăcilor etc. A fost efectuată bibliografierea colecțiilor de folclor cu caracter de monografie și antologice, colecțiilor risipite în periodice, a variatelor manifestări de teatru folcloric, a bibliografiei altor fenomene și evenimente de sinteză.

Rezultatele cercetării vor fi aplicate în cadrul sistemului biblioteconomic din Republica Moldova, România și în instituțiile similare din spațiul european, în domeniul de pregătire a masteranzilor și doctoranzilor la catedrele universitare, în instruirea elevilor și studenților din sistemul Ministerului Edu-

cației și Ministerului Culturii, în activitatea curentă de cercetare și inovație.

De asemenea, rezultatele proiectului vor da posibilitate de aplicare în realizarea lucrărilor de curs, licență, masterat, doctorat, postdoctorat pentru tinerii cercetători; vor facilita elaborarea lucrărilor colective, monografiilor, antologiilor de folclor etc.; vor servi la identificarea surselor bibliografice în sistemul biblioteconomic în bibliotecile publice; vor ajuta la realizarea proiectelor privind cercetarea monografică a localităților; vor fi utile în procesul instructiv-educativ din instituțiile de învățământ de toate nivelele; vor permite crearea unei baze de date a materialelor etnofolclorice.

De remarcat eficacitatea impactului științific cultural-artistic al rezultatelor proiectului la etapa actuală.

În prezent, proiectul este solicitat masiv atât de cadrele tinere, de masteranzi, doctoranzi, studenți, cât și de cercetătorii experimentați, cadrele didactice de nivel diferit, precum și de cei interesați în valorificarea patrimoniului cultural imaterial prin diverse forme (biblioteci, centre de cultură instituționalizată, formații folclorice, interpreți de folclor etc.). În calitate de instrument de lucru, elaborarea bibliografiei folclorului basarabean în context general românesc și european și publicarea acesteia se înscrie printre cele mai importante recuperări ale domeniului. Digitalizarea integrală a rezultatelor proiectelor în diverse variante electronice constituie tot atâtea perspective tehnologice socioeconomice în practicarea tradițiilor populare legate de meșteșugărit, agricultură, viticultură și alte îndeletniciri în economia națională.

După cum demonstrează activitatea din ultimele decenii, cercetările în domeniul de referință sunt de necesitate primordială, de rezultatele acestora va depinde în viitor dezvoltarea științei folclorice în Republica Moldova. Pe de altă parte, în contextul integrării europene a țării noastre, această lucrare oferă posibilitatea unor proiecte comune prin cooperare națională și internațională, la coordonarea unor investigații științifice de comun acord cu instituții și specialiști din București, Iași, Cluj, Sibiu, precum și din Cernăuți, Ismail, Harkov, Odessa etc. evident au apărut noi perspective de valorificare a cercetării prin cooperare națională și internațională.

Rezultatele obținute vor servi pentru coroborarea unor proiecte cu centre de studii etnologice din România (București, Iași, Cluj, Sibiu etc.), Ungaria (Institutul-archivă de Folclor din Budapesta), centre similare din Ucraina, Federația Rusă, Italia, Franța, SUA etc., unde există publicații periodice și fonduri de folclor românesc ale comunităților românești.

Acestea vor fi doar unele dintre efectele pozitive ale lucrării.

Cercetările efectuate în cadrul proiectului, ca sinteză analitică a temei „Bibliografia folclorului basarabean în context general românesc și european (de la începuturi până în prezent)”, sunt incluse și în direcția de cercetare a creației populare autohtone la etapa următoare (pentru anii 2015 – 2018).

Materializarea textual-redacțională a unuia dintre cele mai importante instrumente de lucru ale etnologiei autohtone o considerăm binevenită oricând ar apărea aceasta, chiar și cu o întârziere de peste o jumătate de secol. Informațiile prezentate, deși vizează bibliografia folclorului, parțial se referă și la domeniul etnografiei. Pentru fiecare segment de timp, ele ne furnizează imagini ale epocii respective, prin prisma unor anumite componente ale culturii populare.

Drept exemplu, ca model, poate servi *Bibliografia internațională a Folclorului*, publicată de CIAP (Comisia Internațională pentru Artele și Tradițiile Populare) și editată la mijlocul anilor 1960. Bibliografiile generale ale folclorului românesc au fost alcătuite după schema bibliografiei internaționale de etnografie și folclor, adaptată la specificul românesc al disciplinelor. Încă o dată remarcăm: și în cadrul AȘM, la sectorul Folcloristică, s-au manifestat preocupări pentru elaborarea și tipărirea bibliografiilor de specialitate, deși acestea, constrânse de tendințele timpului, nu au putut ocoli autocenzura, simpatiile politice, compartimentarea în secțiuni de coloratură politico-ideologică, clasificarea pe criterii depășite azi (folclor poetic, fără materialele muzicale, ne referim la cântecul liric, balada populară și nu numai) etc.

Și în proiectul de față s-a ținut cont de noua orientare în folcloristica românească și europeană privind materialul folcloric în integritatea și sincretismul său.

Volumul mare de articole, cronici, relatări, studii, recenzii etc. ne-a îndemnat să propunem circa 30 de capitole și subcapitole în corpul proiectului, pentru a cuprinde maximum de informații despre personalități, ediții, reviste, specii, informatori, evenimente și relații la temă.

Generalizând și evaluând rezultatele, vom conchide, că din punct de vedere teoretic și metodologic, dar și din punct de vedere tehnic, încercarea noastră fructifică intenția de a conferi lucrării întregi unitate structurală, satisfăcând exigențele actuale ale cercetării în întreg spațiul etnologic românesc.

Proiectul „Bibliografia folclorului basarabean în context general românesc și european” exprimă considerațiile științifice, unanim recunoscute, de in-

tegrare a bibliografiei științifice basarabene în efortul similar internațional, reprezentând un rezultat științific sistematic la nivelul exigențelor europene și mondiale.

Actualizarea bibliografiei etnologice semnifică o realizare importantă, constituindu-se în primul instrument de lucru în domeniu, fiind esențial pentru tipologizarea patrimoniului cultural tradițional și pentru includerea acestuia în circuitul științific internațional.

Cu proiectul de față știința folclorică din Republica Moldova intră într-o nouă epocă a cercetării, el îndeplinind rolul de unificator al investigațiilor generale desfășurate în acest domeniu.

BIBLIOGRAFIE

1. Băieșu N. Folclor moldovenesc. Bibliografie (1924 – 1967). Chișinău, Cartea Moldovenească, 1968, 122 p.
2. Băieșu N. Bibliografia folclorului moldovenesc pe anul 1968. În: Studii și materiale de folclor. Colectiv de autori. Chișinău, Știința, 1971, p. 176-221.
3. Băieșu N. Relații folclorice. Bibliografie (1924 – 1964). În: Relații folclorice moldo-ucrainene. Colectiv de autori. Chișinău, Știința, 1981, p. 175-253.
4. Bibliografia generală a etnologiei și folclorului românesc pe anul 1968. Colectiv de autori. București, Saeculum I.O., 1971, p. 639-670.
5. Bibliografia generală a etnografiei și folclorului românesc, vol. I (1800 – 1891), coordonare Adrian Fochi, EPL, București, 1968, 723 p.
6. Bibliografia generală a etnografiei și folclorului românesc, II (1892 – 1904). Ediție îngrijită și prefață de Iordan Datcu. București, Saeculum I.O., 2002, 703 p.
7. Colac T. Un distins folclorist. Nicolae Băieșu. Bibliografie. Chișinău, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, editura „Grafema Libris”, 2004, 149 p.
8. Mușlea I. Bibliografia folclorului românesc (1930-1955), București, Saeculum I.O., 2003, 287 p.
9. Bibliografia generală a etnografiei și folclorului românesc (1956 – 1964). Ediție îngrijită și prefață de I. Opreșan. București, Saeculum I.O., 2004, 719 p.
10. Bibliografia generală a etnografiei și folclorului

Proiectul, privit în ansamblu, joacă un rol formativ, constituind temelia proceselor de formare și dezvoltare a culturii populare românești moderne.

Publicarea în perspectivă a unor corpusuri integrale de bibliografie a folclorului basarabean, includerea acestuia pe site-urile online specializate, editarea în continuare a anuarelor bibliografice în cadrul AȘM etc. vor stimula optimizarea resurselor bibliografice ale folclorului basarabean în context general românesc și european, informarea veridică asupra valorilor cu posibilități de includere în repertoriul bibliografic la nivel național și, ulterior, pe lista indicativă a elementelor de patrimoniu, selectate conform Convenției UNESCO.

românesc (1965 – 1969). Ediție îngrijită de I. Opreșan, București, Saeculum I. O., 2005, 735 p.

11. Bibliografia generală a etnografiei și folclorului românesc: 1970-1995. Ediție îngrijită de I. Opreșan. București, Saeculum I.O., 2006, p. 576-638.

12. Botezatu Gr., Colac T. – Sergiu Gh. Moraru (1946-1996). Lista lucrărilor. Obreja Veche, Fălești, 1997, 23 p.

13. Botezatu Gr. Macovei T. Bibliografia folcloristului Gheorghe V. Madan. În: Un sat basarabean de codru – Trușeni. Ediție îngrijită de Maria Teodorovici. Chișinău, Muzeum, 2008, p. 308-317.

14. Botezatu Gr. Lista selectivă a publicațiilor folcloristului Efim Junghietu. În: Folcloristul Efim Junghietu. (Din comunicările participanților la Simpozionul științific în memoria lui E. Junghietu) s. Petrești, Ungheni, 2010, p. 70-73.

15. Botezatu Gr. Bibliografia folclorului moldovenesc. În: revista „Nistru”, Chișinău, 1969, nr. 5, p. 155.

16. Cîrîmpei V. Lista lucrărilor lui Sergiu Moraru. În: Revista de Etnografie și Folclor, București, nr. 5-6, 1997, p. 555-561.

17. Cîrîmpei V. Bibliografia selectivă a studiilor, articolelor de etnografie și folclor, apărute în revistele de la Chișinău „Literatura și Arta” („LA”), „Nistru” și „Basarabia între anii 1989 și 1992. În: Revista de Etnografie și Folclor, București, 1993, nr. 1-2.

18. Cronica presei. Catalogul publicațiilor periodice din Republica Moldova (1946 – 2011).